

Historie Blokhuispoort keert terug

De noordkant van cellenblok A, dat wordt verbouwd tot hostel.

Achter een oude muur kwam een gietijzeren kolom met de oorspronkelijke beschildering tevoorschijn.

Zwevende deur die voorheen toegang gaf tot een loopbrug voor bewakers.

Loopbruggen en uitbouwen worden afgebroken, wanden gestript. Langzaam maar zeker komt de historische Blokhuispoort weer tevoorschijn. „Het moet een belevenis worden om door het gebouw te lopen.”

INES JONKER

Knalrode pilaren, hardblauwe deuren, een turquoisefloer. De kleuren knallen je nog tegemoet in het zogeheten alkovengebouw, rechts na de ingang van de Blokhuispoort. Nee, dat zijn niet de oorspronkelijke kleuren, vertelt restauratieskundige Evert-Jan Bos van Boei. Hij wijst op een plekje op de muur, waar de bovenste verflagen zijn weggekrabd en een olijfgroene tint tevoorschijn komt. „Al deze harde en contrasterende kleuren maken plaats voor de oorspronkelijke, zachtere kleuren.”

Daarbij gaat de stichting Boei, het non-profitbedrijf dat het monumentale complex in 2014 overnam van de rijksoverheid, niet over één nacht ijs. Kleuronderzoeker Bert Jonker heeft voor elke vleugel onderzocht wat de oorspronkelijke kleursetting was. Hij bestudeerde hiervoor ook oude facturen en bestekken.

In cellenblok A, het meest oostelijke, waren de wanden wit gekalkt en balustrades en celdeuren geel en blauw. Het leek wel een toverbal. Nu wordt alles weer in de oorspronkelijke kleur geschilderd”, vertelt Bauke Tuinstra van TWA Architecten. Tuinstra tekende ook het ontwerp van de bibliotheek die in deze vleugel komt. Zodra de bouwvergunning is verleend, wordt begonnen met de verbouwing. „We verwachten na de zomer te kunnen beginnen.”

Het ruim 130 jaar oude monument wordt momenteel geschikt gemaakt voor nieuwe functies. De bibliotheek is daar een van. Daarnaast komt er naar alle verwachting een hostel in het achterste cellenblok en nemen verschillende onderwijsinstellingen hun intrek in de voormalige bajes. De verhuizing van de bibliotheek naar de Blokhuispoort, het volgende jaar betekent dat de creatieve ondernemers van dit cellenblok intern moeten verhuizen, van cellenblok B naar A. Ruim zeventig huurders gaan mee, iets minder dan er nu zijn.

„We willen graag dat ze vijf dagen aanwezig zijn en dat ze echt iets maken, zodat ze samen een soort ambachtsstraat vormen. Dat is belangrijk voor de dynamiek op de begane grond, en dan krijg je ook naam als leuke locatie”, stelt Dennis Mous van stichting Boei. „Het moet een belevenis worden om door het gebouw te lopen. Als je hier nu als toerist komt, is het toch even zoeken”, zegt Mous.

‘In veel ruimtes hoeft je maar weinig te doen om ze mooier te maken’

Als ontwikkelmanager is Mous dagelijks betrokken bij de ontwikkelingen in de Blokhuispoort. „Ik loop hier nu anderhalf jaar rond en ik denk dat ik alle hoekjes nu wel heb gezien. Wat tot nu toe het meest verrassend was? Het effect van het verwijderen van nieuwere elementen. In veel ruimtes hoeft je maar weinig te doen om ze mooier te maken.”

Zo werd de opvallende loopbrug boven het eerste binnenplein vorig jaar al ontmanteld, in dat najaar gevolgd door de wand op het tweede plein. Op dit moment concentreert de bouwactiviteit zich vooral in en om het achterste, meest oostelijk gelegen cellenblok. Deze vleugel werd de laatste jaren incidenteel gebruikt voor evenementen, maar stond verder leeg. Hier moet, in aanloop naar het culturele jaar 2018, een hostel komen met zestig tot zeventig bedden. Ook hier is onlangs een loopbrug verwijderd. „Daar liepen de bewakers doorheen”, vertelt Tuinstra. Een „zwevende” blauwgele deur in de gevel is het enige restant.

Binnen in het voormalige cellenblok lopen bouwvakkers af en aan met bouw materiaal en gereedschap. In tegenstelling tot de bibliotheekvleugel wordt dit gedeelte van de oude gevangenis grotendeels in tact gelaten. Verflagen zijn verwijderd om plaats te maken voor oorspronkelijke metselwerk. Mous: „Het moet allemaal niet te schoon worden, maar beschadigingen worden wel hersteld.” Nooduitgangen en liftschachten worden hier vervangen en er komt een brandwerende glazen wand midden in het gebouw.

Soms doen de bouwlieden een verrassende ontdekking. Zo kwam achter een oude muur onlangs een gietijzeren kolom met de oorspronkelijke beschildering tevoorschijn. Tuinstra: „Dit was vroeger de nattel cel. Maar de kolom was helemaal ingemetseld, dus die zag je nooit.”

En in de machinekamer op de bovenste verdieping van het alkovengebouw bleek vroeger de boekbindekerij te hebben gezeten. De oude deuren, die er nog lagen opgeslagen, zijn er weer in geplaatst. Evert-Jan Bos: „Zo maak je het verhaal weer compleet.”

Belangrijk doel van de verbouwing is om het omvangrijke complex, met vleugels, binnenpleinen en aanbouwen, meer tot een geheel te maken én om een verbinding te maken met de stad. Dankzij de recente sloop van een wand (uit de jaren tachtig) aan de noordzijde is er een doorgang naar de Keizersgracht ontstaan. Zo kunnen toeristen straks een rondje lopen van het centrum, via de Blokhuispoort naar de Oosterstraten. Ook de zogeheten ‘boardwalk’, een aanleg- en wandelroute rondom het hele complex, moet hieraan bijdragen. Bootjes kunnen straks aanmeren aan de kant van de Zuidergrachtswal.

Architect Bauke Tuinstra (links) en ontwikkelmanager Dennis Mous van stichting Boei op een pleintje waar tot voor kort een uitbouw stond. Rechts cellenblok A.

FOTO: MARCEL VAN KAMMEN

Achter een oude muur kwam een gietijzeren kolom tevoorschijn

Ondanks alle nieuwe functies kunnen bezoekers straks nog steeds zien hoe een cachot er uitzag. Enkele cellen worden ingericht zoals ze er oorspronkelijk uitzagen. Mous: „Een cel uit de bouwperiode, een uit 2008 en de cel waar Gerrit Folkema in heeft gezeten (een van de verzetsstrijders die werden bevrijd bij de overval in 1944, red.).” Tuinstra: „Los van alle stenen willen we vooral het verhaal van de Blokhuispoort vertellen.”

Het onkruid tregt welig in deze voormalige luchtplekken.

Een houten deur geeft toegang tot de kleine binnenplaats achter cellenblok A.